

Rīgas ieteikumi par medijpratību un informācijpratību mainīgā mediju un informācijas vidē

Preambula

Atkārtoti apstiprinot medijpratības un informācijpratības progresijas un pakāpenisko izmaiņu būtību un saturu iepriekšējās deklarācijās, piemēram Grīnvaldes deklarācijā (1982), Prāgas Deklarācijā par informācijpratības sabiedrībām (2003), Aleksandrijas Paziņojumā par informācijpratību un mūžizglītību (2005), Parīzes programmā – 12 ieteikumi medijpratības un informācijpratības jomā (2007), Fēsas Deklarācijā medijpratības un informācijpratības jomā (2011), Maskavas Deklarācijā medijpratības un informācijpratības jomā (2012), Globālās alianses sadarbībai medijpratības un informācijpratības jomā satvarā un rīcības plānā (2013) un Parīzes Deklarācijā par medijpratību un informācijpratību digitālajā laikmetā (2014);

Ievērojot, ka 16. ilgtspējīgas attīstības mērķa *Miers, taisnīgums un spēcīgas iestādes* 16.10. uzdevums “nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt pamatbrīvības saskaņā ar valstu tiesību aktiem un starptautiskajiem nolīgumiem” ir būtisks visu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, jo īpaši 5. ilgtspējīgas attīstības mērķim par dzimumu vienlīdzību;

Uzsverot, ka medijpratība un informācijpratība ir dzīves kods, kas var būt ilgtspējīgas attīstības pamats;

Atzīstot, ka šim potenciālam nepieciešama mediju un informācijas vide, kurā plaukst vārda brīvība, preses brīvība, informācijas pieejamība, tiesības uz informāciju un tiesības uz privātumu, kas ir nepieciešams posms būtiskam, uz cilvēkiem vērstam ilgtspējīgas attīstības procesam;

Tāpat atzīstot, ka ilgtspējīgai attīstībai nepieciešami cilvēki, kuri prot izmantot medijus un informāciju;

Norādot, ka, lai radītu ilgtspējīgas attīstības procesus, medijpratības un informācijpratības prasmes ir aizvien svarīgākas, reaģējot uz tehnoloģisko un informācijas progresu, kas apsteidzis pieejamās prasmes, kuras nepieciešamas efektīvai un ētiskai digitālo tehnoloģiju un mediju resursu izmantošanai;

Norādot, ka medijpratība un informācijpratība ir nepieciešamas svarīgam procesam, kas dod iespēju cilvēkiem, iesaista tos kā pasaules pilsoņus un kam jābūt stratēģiju centrā, lai radītu sakaru kultūru, kas ir atvērta, iekļaujoša, balstīta uz cilvēktiesību un demokrātijas ievērošanu un veicina cilvēku attīstību visos līmeņos;

Atzīstot arī, ka medijpratība un informācijpratība atbalsta sabiedrību ekonomisko izaugsmi un konkurētspēju un indivīdu labklājību, jo darba tirgū aizvien pieaug pieprasījums pēc šādām kompetencēm, kas ir būtiskas daudzos sektoros;

Tāpat norādot, ka informācijas, mediju un sakaru vide ir ļoti sarežģīta un strauji mainīga, un tajā dažādas ieinteresētās puses un satura radītāji cits ar citu ir dinamiskās attiecībās;

Ievērojot drošības apsvērumus par pieaugošu informācijas un mediju resursu ļaunprātīgu izmantošanu dezinformācijai, propagandai, naida runai un kūdīšanai uz vardarbību un atbalstot saskaņotus centienus sniegt sabiedrībām spēcīgākas medijpratības un informācijpratības kompetences;

Uzsverot medijpratības un informācijpratības nozīmi jaunas sakaru kultūras izveidē un sabiedrības diskursa kvalitātes uzlabošanā, kas ir ļoti svarīgi, lai veicinātu iecietību un iesaisti sabiedrības lietās, un akcentējot to, ka šiem saistītajiem centieniem jāiekļauj politikas, sociālā un kultūras līderība sabiedrībā;

Atzīstot medijpratības un informācijpratības ieguldījumu miermīlīgākā sabiedrībā, kas tiek panākts, cīnoties pret naida kurināšanu, grupveida kibertirānizēšanu un kibertirānizēšanu un veicinot digitālo privātumu un digitālo drošību;

Atbalstot *GAPMIL* iesniegto lūgumrakstu, kurā aicināts organizēt starptautiski atzītu un oficiālu Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļu;

Atzinīgi novērtējot tādu iniciatīvu kā Eiropas Savienības Padomes 2016. gada 19. maijā pieņemtos *Secinājumus par medijpratības un kritiskās domāšanas attīstību ar izglītības un apmācības palīdzību*, kuros dalībvalstis un Eiropas Komisija aicināta “turpināt sadarboties ar citiem daudzpusējiem forumiem, piemēram, Eiropas Padomi, UNESCO un ESAO un ņemt vērā šo forumu veikto darbu, jo runa ir par pārrobežu problēmām, kas ietekmē valstis gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās”.

Aicinājums katrai UNESCO dalībvalstij

Nodrošināt, ka medijpratības un informācijpratības programmām un politikai tiek piešķirta būtiska nozīme valstu un starptautiskajā politikā, kas vērsta uz to, lai veicinātu pilsonisko līdzdalību demokrātiskā dzīvē, izplatot informāciju, zināšanas, izpratni un prasmes, kas ļaus cilvēkiem izmantot jaunās sakaru vides priekšrocības;

Novērst nepilnības medijpratības un informācijpratības starpnieku, piemēram, bibliotēkas un informācijas speciālistu, skolotāju, vecāku un žurnālistu zināšanās, sniedzot attiecīgos resursus, finansējumu un apmācību profesionālās attīstības un mūžizglītības ietvaros;

Nodrošināt resursus un atbalstīt stabilus empīriskos pētījumus medijpratības un informācijpratības jomā dažādos pasaules kontekstos, lai iegūtu pamatotu salīdzinājumu, kas ļautu pievērsties aktuālajiem jautājumiem, piemēram, piespiedu migrācijas sakariem,

---

vardarbīgai radikalizācijai, naida kurināšanai, globālajai sasilšanai, jauniem propagandas kariem, ar dzimumu saistītai kibervajāšanai un citām dzimuma diskriminācijas formām;

Nodrošināt, lai valsts mēroga, reģionālās un starptautiskās debates par privātumu un drošību iekļautu arī medijpratības un informācijpratības kopienas ieguldījumu;

Atbalstīt un veicināt sadarbību starp ieinteresētajām pusēm, kuras ir iesaistītas informācijas sniegšanā, pamatojoties uz starptautiskajiem vārda brīvības standartiem, tostarp tiem, kas saistīti ar akadēmisko brīvību, mākslas un kultūras izpausmes brīvību un mediju un žurnālistikas brīvību;

Veicināt izpratni par medijpratības un informācijpratības nozīmi jauniešu un senioru vidū, kā arī dažādu paaudžu dialogā, atbalstot attiecīgu iniciatīvu izstrādi un īstenošanu;

Nodrošināt, lai medijpratības un informācijpratības resursi tiktu pielāgoti cilvēkiem ar īpašām vajadzībām;

Iedrošināt pedagogus plašāk izmantot mediju un informācijas resursus izglītībā, lai uzlabotu mācīšanu.

Aicinājums interneta un tehnoloģiju starpniekiem

Pastiprināt medijpratības un informācijpratības ieinteresēto pušu iesaistīšanos politikas izstrādē, apmācībās, spēju veidošanā un novērtēšanā;

Izpētīt kopējos iemeslus sadarbībai savā starpā un dialogā ar medijpratības un informācijpratības speciālistiem, lai nodrošinātu, ka pilsoņiem ir brīva pieeja resursiem, kas saistīti ar medijpratību un informācijpratību;

Rīkoties saskaņā ar cilvēktiesībām un nodrošināt, lai ar medijpratību un informācijpratību saistītās darbības ietilpst informācijas kopumā sabiedrības labumam un zināšanu sabiedrībām;

Veicināt medijpratības un informācijpratības satura plurālismu un uzlabot šā satura un apmācības pieejamību, gūstot labumu no tehnoloģiskā uzplaukuma digitālajās ierīcēs, jo īpaši mobilajās ierīcēs.

Aicinājums medijiem un informācijas sniedzējiem (tostarp valsts un privātajām raidorganizācijām, *OTT* satura nodrošinātājiem, filmu tiesību turētājiem un izplatītājiem, spēļu izplatītājiem, informatīvajiem plašsaziņas līdzekļiem, reklāmdevējiem un reklāmas aģentūrām)

Iesaistīties sadarbībā ar izglītības sektoriem un medijpratības un informācijpratības kopienām, lai padarītu medijus un informācijas saturu pieejamu bērniem un jauniešiem, veicinot viņu medijpratību un informācijpratību;

Izmantot licencēšanas sistēmas, ja saturs nav brīvi pieejams;

Balstīties uz jauno paraugpraksi, kas paredz arhīvu atvēršanu, lai tos izmantotu izglītībā, un atrast atbilstīgus risinājumus problēmām, kas saistītas ar tiesībām uz arhīva materiālu, jo īpaši nenosakāmu autortiesību darbiem.

Aicinājums pilsoniskai sabiedrībai (tostarp *GAPMIL* locekļiem, sabiedrības aktīvistu grupām, labdarības organizācijām, fondiem, arodbiedrībām, akadēmiskajām iestādēm un pētniekiem)

Veicināt līdzdalību *GAPMIL* tīklā un ieviest spēcīgus mehānismus, lai nodrošinātu *GAPMIL*, kā arī visu tās reģionālo nodaļu nostiprināšanos un ilgtspējību, radot plašu organizāciju koalīciju, kas var palīdzēt medijpratības un informācijpratības attīstībai;

Nodrošināt, lai izpratne par privātuma kompetencēm un ar drošību saistītie jautājumi tiktu iekļauti medijpratības un informācijpratības resursos, apmācībā, informētības veicināšanā un medijpratības un informācijpratības darba kārtībā kopumā;

Izpētīt sadarbību ar attiecīgajām starptautiskajām medijpratības un informācijpratības platformām un tīkliem, piemēram, Mediju izglītības samitu;

Veicināt, lai vairāk jauniešu iesaistītos kā medijpratības un informācijpratības līdzveidotāji/dalībnieki un ieinteresētās puses, nevis tikai saņēmēji, un izvairīties uzspiest vai vispārīgāt priekšstatus par medijpratību un informācijpratību, kas nav orientēti uz cilvēktiesībām;

Veidot sadarbību ar mediju organizācijām un profesionālām žurnālistu apvienībām, lai veicinātu medijpratību un informācijpratību;

Nodrošināt, lai medijpratības un informācijpratības jautājumi tiek risināti ar formālās un neformālās izglītības palīdzību, īpašu uzmanību pievēršot tādām nelabvēlīgajām grupām kā imigranti un bezdarbnieki un iesaistot arī bibliotēkas, citas atmiņas institūcijas, sociālos partnerus un citas pilsoniskās organizācijas, kas sabiedrībai sniedz neformālo izglītību un mūžizglītību;

Aizstāvēt mācīšanos ar mediju un informācijas resursiem, kā arī mācīšanos par tiem. Mācoties ar mediju un informācijas resursiem, mēs arī vairāk par tiem uzzinām.

Aicinājums pedagogiem, audiovizuālajiem regulatoriem, bibliotēkām un informācijas speciālistiem, žurnālistiem un citiem mediju jomas profesionāļiem, muzejiem, arhīviem un izdevējiem

Nodrošināt, lai visiem pilsoņiem būtu pieejama uzticama un kvalitatīva informācija;

Sekmēt medijpratību un informācijpratību kritiskai un pārdomātai informācijas vērtēšanai un palielināt informētību par manipulāciju un propagandu;

Veicināt medijpratību un informācijpratību, kas visiem pilsoņiem ļauj piedalīties politiskajā un sociālajā dzīvē demokrātiskā sabiedrībā;

Izstrādāt medijpratības un informācijpratības standartus un nostiprināt medijpratību un informācijpratību un tās saikni ar citām sociālajām prasmēm visu izglītības līmeņu programmās, nodrošinot netradicionālu vērtēšanu, kurā tiek ņemtas vērā dažādas medijpratības un informācijpratības pieejas.

Aicinājums UNESCO

Uzsākt konsultācijas, kas nepieciešamas, lai apspriestu rezolūciju par starptautiski atzītu un oficiālu Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļu;

Sniegt šos ieteikumus 2016. gada Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļas nozīmīgākajā pasākumā – Sestajā medijpratības un informācijpratības un starpkultūru dialoga starptautiskajā konferencē un Pirmajā *GAPMIL* Ģenerālajā asamblejā, kas no 2016. gada 2. līdz 5. novembrim notiks Sanpaulu, Brazīlijā;

Sasaukt daudzus ieinteresēto pušu sanāksmi ar interneta un tehnoloģiju starpniekiem un dalībvalstīm kopā ar *GAPMIL*, lai īstenotu medijpratības un informācijpratības darba kārtību, atrastu kopējus iemeslus informācijas kopuma veidošanai un stiprinātu sabiedrību, kas prot izmantot medijus un informāciju.